

М. В. Босовська

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,
Київський національний торговельно-економічний університет, Україна
novakm@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті викладено авторський теоретичний підхід до визначення сутності та змісту категорії «інтеграція»; на базі системного аналізу і генезису потенціалів різних сфер знань окреслено основні складові інтеграції; обґрунтовано мультидисциплінарний характер інтеграції; розглянуто логіку розгортання досліджень інтеграції в економічних науках; сформульовано базові теоретичні положення інтеграції у сфері менеджменту.

Ключові слова: теорія інтеграції, економічна інтеграція, інтеграційний процес, мультидисциплінарний підхід.

М. В. Босовская

кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры гостинично-ресторанного и туристического бизнеса, Киевский национальный торгово-экономический университет, Украина

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИОННОГО ПРОЦЕССА

Аннотация. В статье изложен авторский теоретический подход к определению сущности и содержания понятия «интеграция»; на базе системного анализа и генезиса потенциалов различных сфер знаний выявлены основные составляющие интеграции; обоснован мультидисциплинарный характер интеграции; рассмотрена логика развертывания исследований интеграции в экономических науках; сформулированы базовые теоретические положения интеграции в сфере менеджмента.

Ключевые слова: теория интеграции, экономическая интеграция, интеграционный процесс, мультидисциплинарный подход.

Myroslava Bosovska

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE INTEGRATION PROCESS

Abstract. *Introduction.* The author's theoretical approach to the essence and the meaning of category «integration» is presented in the article. *Purpose* is to define individual components of integration on the basis of the system analysis and genesis of potentials in different areas of knowledge; to make interdisciplinary justification considering the complex of economic, social, historical, political, philosophical, and psychological signs and characteristics of the integration; to examine the logic of research of the integration, and to formulate the basic theoretical principles of integration in the field of management. *Results.* The goals of the article were achieved. The necessity of research of the integration was justified in two planes: wide (the phenomenon, business philosophy, maxim, the principle of market behavior, axiom, set of economic relations, approach to the management) and narrow (category of integrity, condition, performance; process, a form of activity, organizational structure, strategy development, growth and modernization, system, research methodology, tool). *Conclusion.* Understanding of the meaning of integration allows us to develop effective mechanisms of integration relationship for market participants in the future in conditions of instable business environment.

Key words: the theory of integration; economic integration; integration of management; process integration; multi-disciplinary approach.

JEL Classification: L14, M13, M20

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси займають домінуюче і пріоритетне місце серед феноменів та явищ, що визначають сучасний і перспективний розвиток мега, макро- та мікроекономіки.

Однак у наукових колах наразі відсутня єдність у розумінні інтеграції як категорії, що пояснюється складністю і багатоаспектністю досліджуваного предмету та вимагає її глибокого аналізу й теоретичного обґрунтування.

З думкою про необхідність термінологічної регламентації у цій сфері наукових розробок погоджуються вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема В. Бондаренко [1], Н. Скопенко [2], М. Зайнулліна [3], А. Стерлігова. [4]. Вагомим мотивом для дослідження сутності категорії «інтеграція» є її мультидисциплінарний характер, коли на основі потенціалів різних наук розглядаються окремі його аспекти. Це потребує кумулятивних зусиль для вивчення зазначеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компаративний огляд теоретичних та прикладних здобутків наукової громади в дослідженні проблем розвитку інтеграції свідчить про багатогранність розробок у цій царині. Ми виявили, що питаннями визначення соціально-економічної сутності інтеграції та ідентифікації її змісту в економічній науці займалися провідні вітчизняні (Н. Скопенко, А. Пили-

пенко, М. Кизим, Н. Пархоменко) і російські (І. Ансофф, Є. Герштейн, Е. Драчева, М. Зайнулліна, А. Лібман, Г. Марголіт, А. Стерлігова) вчені. Ключові проблеми інтеграційних процесів перебувають у фокусі досліджень представників західного наукового середовища, серед яких зокрема слід відзначити О. Вільямсона (*Vilyamson*), Д. Грейда (*Grady*), Дж. Джонсона (*Johnson*), Г. Клейнера (*Kleiner*), Г. Хрюгера (*Hryuher*), В. Стівенсона (*Stevenson*). Глибоке системне та критичне опрацювання праць зазначених авторів дозволило нам окреслити ряд дискусійних і невирішених проблем, пов'язаних із відсутністю єдиного погляду на зміст інтеграції як економічної категорії.

Мета статті – розроблення авторського теоретичного підходу до розуміння сутності категорії «інтеграція», визначення її структурних елементів на основі осмислення потенціалу різних сфер знань, обґрунтування мультидисциплінарного характеру інтеграції та її змістовних складових.

Основні результати дослідження. Дослідження семантики слова «інтеграція» дозволило встановити, що воно походить від латинських слів «*integrum*», що означає ціле, суцільне, цілісне, та «*integration*» – відновлення, заповнення, згуртування, об'єднання, взаємопроникнення, взаємозближення і взаємодоповнення [5]. Системний аналіз категорії дає змогу визначити особливості її засто-

сування в суміжних з економікою галузях знань. Наприклад, А. Стерлінгова зазначає, що «інтеграція» використовується в економіці, лінгвістиці, математиці [4]. На нашу думку, потрібна більш ґрунтовна експлікація, яка б установила на методологічному рівні взаємозв'язок цієї категорії та її компонентів з іншими предметними галузями наук.

Методологічною основою для дослідження мультидисциплінарного характеру інтеграції є положення про те, що в ринковому середовищі створюються передумови і мотиви для дослідження інтеграції з урахуванням комплексу економічних, соціологічних, історичних, політологічних, філософських, психологічних ознак та характеристик через синекдоху терміну на процеси в різних сферах знань і ланках життя суспільства.

З точки зору лінгвістики, термін «інтеграція» тлумачиться як «цільний», «єдиний», «пов'язаний» [6, с. 495], тобто інтеграція визначається як об'єднання в ціле окремих частин [7–9]. О. С. Ахманова називає сфери застосування інтеграції у філології: злиття мов, наближення мов, нівелювання їх відмінностей у процесі об'єднання в одну мову; опис явищ мови, що базується на взаємопроникненні мов та інших формах людської поведінки [10, с. 178].

У математиці похідним інтеграції є термін «інтеграл», який означає «цільний» і характеризує граничну суму нескінченно великої кількості нескінченно малих величин, одержаних певним способом із відповідної функції [6, с. 276; 11].

У біології інтеграція ототожнюється із поповненням та відновленням; це процес упорядкування, узгодження і об'єднання структур та функцій у цілісному організмі, що характерний для живих систем на кожному рівні їх організації. З позицій фізіології, інтеграція – функціональне об'єднання окремих фізіологічних механізмів у складну скоординовану пристосувальну діяльність цілісного організму [11].

У педагогіці інтеграція розглядається як зв'язок змісту, форм і методів навчання в рамках освітнього процесу, що сприяє розвитку особистості; об'єднання навчальних предметів та знань у педагогічну систему цільового призначення [12]. Таким чином, основний акцент робиться на синтезі наук, взаємопов'язаному викладанні, диференціації освітнього процесу, міждисциплінарних зв'язках.

Політологія досліджує політичну інтеграцію як об'єднання, злиття політичних сил у межах державних або міждержавних структур, політичних інститутів з метою досягнення політичної спільності, стабільності розвитку держав і суспільства [13, с. 237].

Предметом вивчення інтеграції з позицій соціології є соціальна інтеграція як наявність упорядкованих відносин між індивідами, групами, організаціями, державами [11]. Н. Овчаренко [14] розглядає інтеграцію із двох сторін: як соціальний процес утворення цілісності (єдності) системи із частин, підсистем, елементів (при цьому цілісність системи є більшою, ніж сума її частин); як лояльність стосовно нових учасників процесу, визначення необхідних меж влади. У соціології інтеграція виступає основним, об'єктивним, багатограничним, найскладнішим феноменом та показником суспільного розвитку.

Заслугує на увагу розгляд інтеграції як історичного явища. Становлення інтеграційних процесів відбувається у часі, сприймається як більш високий рівень розвитку будь-якої системи, що досягається через трансформацію, зміни, кризові явища.

У філософії інтеграція визначається як процес (або дія), результатом якого є цілісність, об'єднання, поєднання, відтворення єдності [15, с. 181]; сторона процесу розвитку на основі об'єднання в ціле раніше різнорідних частин та елементів; перетворення, отримання більшого, ніж сума складових [16]. Процеси інтеграції відбуваються як у межах сформованої системи – у цьому випадку вони ведуть до підвищення рівня її цілісності та організованості, так і при виникненні нової системи із раніше не пов'язаних елементів [17, с. 210]. Розглядаючи філософське підґрунтя інтеграції, Г. Спенсер визначає її як необхідну умову розвитку [18]. Таким чином, з філософської точки зору, інте-

рація становить соціально-економічний, політичний, організаційно-правничий і культурний показник розвитку будь-якої соціально-економічної та суспільно-політичної системи, що аксіоматично засвідчує прогрес і перехід до вищого рівня розвитку.

В економіці інтеграція – процес взаємодії, розширення економічного співробітництва, форма інтернаціоналізації господарської діяльності [19]; виявляється у збільшенні та поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, створенні сприятливих умов для ведення спільної економічної діяльності, усунення економічних бар'єрів [20, с. 588]. Слід наголосити, що більшість дослідників саме економічну інтеграцію вважає іманентною складовою прогресу [21, с. 4].

Полеміка, змістовні фрагменти якої висвітлені вище, виглядає зрозумілою, адже інтеграція – це полігамна категорія, яка в науковому дискурсі трактується з позицій: об'єднання в ціле окремих частин, елементів, функцій, видів діяльності [4]; включення, залучення; зближення, пристосування [22]; цілісності, неперервності, єдності, пов'язаності [23]; стану пов'язаності частин, елементів, функцій [24; 25]; об'єднання зусиль, дій та можливостей [26.]; форми об'єднання (взаємодії) або системного стану суб'єктів [27]; механізмів і методів об'єднання [28]; погодженого розвитку, модернізації, реструктуризації, стратегії [29]; створення інтеграційних структур, нових організаційних форм [30]; процесу, що веде до формування стану пов'язаності (виникнення, формування, посилення, поглиблення зв'язків, збільшення їх кількості та зміна якості) [31]; процесу формування і розвитку взаємодії, співробітництва, партнерства [32].

Водночас, численні, у тому числі наведені нами, визначення категорії «інтеграція» не розкривають її змістовної глибини. Для більш чіткого та повного розуміння категорії необхідно розробити комплексну методологію детермінації змісту інтеграції на основі трансформації базисних ідей і теоретичних положень. Семантичний аналіз інтеграції дозволив сформулювати власне розуміння цієї категорії з наголосом на необхідності її розгляду у площині двох протекцій – широкій та вузькій (рис.). Дослідження у широкому сенсі доцільно проводити з точки зору інтеграції як:

- соціоекономічного феномену – унікального, цілісного соціального та економічного явища, що виявляється в динаміці й характеризує рух (дію, розвиток), взаємодію і є складовою суспільного розвитку. Феномен інтеграції репрезентовано у великій кількості наукових теорій, гіпотез, концепцій, методологічних позицій, практичних механізмів та інструментів; він має різні типи, види, форми, напрями;

- філософії бізнесу – передбачає дослідження сутнісних характеристик інтеграції через закономірності розвитку соціальних та економічних систем; у цьому сенсі інтеграція розкривається як явище, процес, сукупність відносин у контексті динамічних соціально-економічних змін;

- ідеології (концепції) співпраці, оскільки саме співпраця виступає сучасною парадигмою розвитку суспільства, найвищою і найдосконалішою формою організації наукового знання та характеризує природу підприємництва як комплексу інтеграційних відносин; інтеграція як управлінська концепція досліджує у часі й просторі можливість досягнення синергетичного ефекту шляхом використання системних мультиплікативних соціально-економічних ефектів [33, с. 184];

- максими, принципу ринкової поведінки, що реалізується через посилення взаємодії суб'єктів господарювання та формування на цій основі стійких об'єднань; інтеграція визначає стратегію і тактику ринкової поведінки в умовах конкуренції, вона являє собою специфічну форму діяльності на основі партнерства та співробітництва з метою отримання взаємних вигод;

- аксіоми – універсальної закономірності соціоекономічного розвитку, норми поведінки суб'єктів господарювання в умовах динамічних соціально-економічних перетворень, істотних секторальних змін в економіці й під-

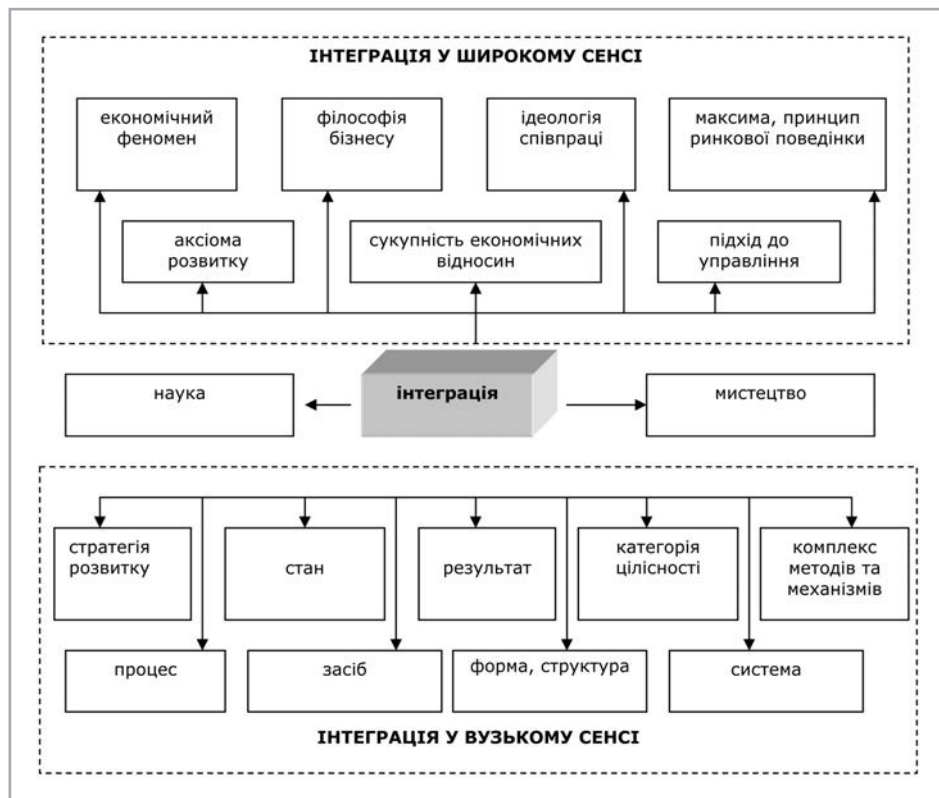

Рис. Теоретичні підходи до визначення сутності інтеграції

Джерело: Розроблено особисто автором

приємницькому середовищі, інтернаціоналізації і глобалізації бізнесу, посилення конкуренції;

- сукупності економічних відносин – системи економічних інтересів, що формуються між суб'єктами господарювання у процесі розподілу праці та виробництва і пов'язані із формуванням об'єднань та посиленням взаємодії з метою взаємовигідного партнерства й ефективного співробітництва; характеризувати систему інтеграційних відносин доцільно крізь призму економічних інтересів зацікавлених суб'єктів: держави, місцевих органів влади, інтегрованих структур, працівників тощо;

- підходу до управління – новітнього підходу, що зробив суттєвий внесок у розвиток науки та практики управління і містить концептуальний опис механізмів та технологій інтеграції; реалізація цього підходу передбачає встановлення взаємозв'язків між окремими підсистемами й елементами системи менеджменту, рівнями, суб'єктами управління шляхом об'єднання функцій, розробки загальної стратегії і спільних програм розвитку.

У вузькому сенсі інтеграція визначається як:

- стан – комплексне поняття, що характеризує ступінь взаємодії, зв'язаності окремих диференційованих, початково відокремлених частин і функцій інтегрованої системи у ціле; трактується як ступінь цілісності; зв'язку; досягнення єдності, певних інтеграційних параметрів;

- результат – це досягнення цілісності та впорядкованості функціонування елементів цілого; забезпечення кінцевого, бажаного стану (наслідків) інтеграційних процесів; може розглядатися як наявність певного інтегрованого простору [33], отримання внутрішньої цілісності (єдності), нероздільності, зв'язаності; досягнення результату (цілей) інтеграційної діяльності (економічний, соціальний, екологічний, синергетичний, емерджентний ефект); створення певного інтеграційного «продукту» – організаційних форм співробітництва тощо;

- цілісність – стійка категорія, фундаментальна характеристика, властивість, явище, що характеризує єдність, пов'язаність частин; гармонійне, узгоджене та взаємод-

повнює існування інтеграційних процесів;

- процес – послідовність здійснення інтеграції; проходження етапів створення, розвитку і зникнення інтеграційних процесів як певної послідовної зміни подій у часі;

- форма діяльності господарської структури – вид та тип інтеграційного формування; специфічна форма економічного, організаційного, науково-методичного, правового, територіального поєднання учасників, підприємств, процесів заради досягнення різних економічних цілей; форма інтеграційної взаємодії і розвитку;

- стратегія розвитку, зростання, модернізації – відображає погоджений розвиток та взаємне доповнення підприємств, галузей економіки, регіонів в інтересах більш ефективного використання ресурсів і повнішого задоволення потреб учасників цього процесу; спрямована на зміцнення конкурентної позиції; зумовлена умовами та характером змін чин-

ників внутрішнього й зовнішнього середовища;

- система – поєднання процесів та результатів інтеграції, що набуває вигляду сукупності відносин і зв'язків між цілим та його складовими й аргументовано наявністю елементів системи (цілі, функції, структура), які взаємодіють на основі іманентних системоутворюючих законів; закономірності, принципи, істотні ознаки, які зумовлюють розвиток та встановлення зв'язків між раніше розрізненими підприємствами – елементами системи;

- методологія дослідження – механізм об'єднання (пов'язування, інтеграційного розвитку) елементів системи; комплекс методів та механізмів, за допомогою яких здійснюють об'єднання учасників інтеграційних процесів у єдиний господарський організм; делегування акторами частини виконуваних функцій і відповідних прав та обов'язків інтеграційній структурі;

- засіб – комплекс способів, за допомогою яких елементи інтеграційної системи дістають можливість адаптуватися до середовища існування; здатність інтеграційної структури підтримувати відносини з іншими економічними і соціальними системами; модель перенесення й перетворення інформації між елементами (учасниками) інтеграційного процесу.

Висновки. Таким чином, інтеграція – це складне соціально-економічне явище, що має багатоаспектний предмет дослідження та мультидисциплінарний характер існування. Поняття інтеграції необхідно вивчати в широкому і вузькому сенсі з урахуванням міждисциплінарних зв'язків. Очевидно, що розуміння змісту інтеграції дозволить у подальшому розробляти дієві механізми формування інтеграційних відносин суб'єктів господарювання в нестійкому підприємницькому середовищі.

Література

1. Бондаренко В. Філософія інтеграції : монографія / В. Бондаренко ; за заг. ред. В. Д. Бондаренка, Ф. Г. Ващука. – Ужгород : ЗакДЕУ, 2011. – 544 с.

2. Скопенко Н. С. Теоретичне обґрунтування інтеграції суб'єктів господарювання / Н. С. Скопенко // Теоретичні та прикладні питання економіки : збірник наук. праць. Вип. 26. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 187–195.
3. Зайнуллина М. Р. Сущность и роль горизонтальной интеграции в рыночной экономике / М. Р. Зайнуллина // Вестник ТИСБИ. – 2005. – № 4. – С. 18–24.
4. Стерлигова А. Н. Анализ значения термина «интеграция» в контексте управления организацией / А. Н. Стерлигова // Логистика и управление цепями поставок. – 2005. – № 6. – С. 27–31.
5. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%>
6. Советский энциклопедический словарь. – М. : Сов. энциклопедия, 1986. – 495 с.
7. Словарь иностранных слов ; под ред. И. Ф. Локшина, Ф. Н. Петрова. – М. : Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1954. – 276 с.
8. Винограй Э. Г. Общая теория организации и системно-организационный подход / Э. Г. Винограй. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1989. – 336 с.
9. Волкова В. Н. Теория систем и системный анализ в управлении организациями / В. Н. Волкова, А. А. Емельянов. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 848 с.
10. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1966. – 607 с.
11. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=15894>
12. Голубова Г. Роль педагогічних інтеграційних технологій у навчально-виховному процесі вишу [Електронний ресурс] / Г. Голубова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gvpkhdp/2012_24/58_62.pdf
13. Політичний енциклопедичний словник ; уряд. В. М. Горбатенко. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
14. Овчаренко Н. Модели современных интеграционных процессов [Электронный ресурс] / Н. Овчаренко. – Режим доступа : <http://www.xserver.ru/>
15. Губский Е. Ф. Философский энциклопедический словарь / Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В. А. Лутченко. – М. : Инфра-М, 1997. – 576 с.
16. Woolfe R. The Nature of Counseling Psychology / R. Woolfe, W. Dryden. – London : Sage, 1996. – P. 3–20.
17. Философский энциклопедический словарь ; под ред. Л. Ф. Ильичева, П. Н. Федосеева и др. – М. : Советская энциклопедия, 1983. – 836 с.
18. Спенсер Г. Синтетическая философия : в сокр. изложении Горварда Коллинза / Г. Спенсер ; пер. с англ. – К. : Ника-Центр, 1997. – 511 с.
19. Современный словарь иностранных слов. – М. : Русский язык, 1993. – 243 с.
20. Управление организацией: Энциклопедический словарь ; под ред. А. Г. Поршнева, А. Я. Кибанова, В. Н. Гунина. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 822 с.
21. Сорокина И. О. Теоретические основы понятия интеграции и принципы ее осуществления / И. О. Сорокина // Менеджмент в России и за рубежом. – 2008. – № 2. – С. 3–6.
22. Stevenson W. J. Operations Management [Electronic recourse] / W. J. Stevenson. – 9th ed. – Rochester: Rochester Institute of Technology, 2006. – Accessed mode : <http://www.oed.com>
23. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ / Ю. П. Сурмин. – К. : МАУП, 2003. – 368 с.
24. Гатаулин А. М. Экономическая теория: толковый терминологический словарь / А. М. Гатаулин. – М. : Колос, 1998. – 248 с.
25. Шерешева М. Ю. Межфирменные сети / М. Ю. Шерешева. – М. : Эконом. фак-т МГУ, ТЕИС, 2006. – 320 с.; Radding A The push to integrate / A Radding // InformationWeek, Manhasset, Iss. 671 (Mar 2, 1998): 1A-8A.
26. Джонсон Дж. Современная логистика / Дж. Джонсон, Д. Вуд, Д. Вордлоу, П. Мэрфи ; пер. с англ. – 8-е изд. – М. : Вильямс, 2009. – 546 с.
27. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма. Формы, рынки, «отношенческая» контрактация / О. И. Уильямсон ; пер. с англ. – СПб. : Лениздат, 1996. – 702 с.
28. Аванесов Г. М. Интеграция как форма иерархической организации ассоциаций [Электронный ресурс] / Г. М. Аванесов. – Режим доступа : http://grigri.socionet.ru/files/08-Ava_GM-3.PDF
29. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: Концепции и ситуации для анализа / Артур А. Томпсон, Дж. Стрикленд ; пер. с англ. – 12-е изд. – М. : Вильямс, 2008. – 928 с.
30. Чорна О. Дефініції інтеграції [Електронний ресурс] / О. Чорна. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/2008_20/
31. Щербанин Ю. А. Международные экономические отношения. Интеграция / Ю. А. Щербанин, К. Л. Рожков, В. Е. Рыбалкин, Г. Фишер. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 519 с.
32. Родионова О. А. Интеграция в сфере агропромышленного производства: тенденции, механизм реализации : монография / О. А. Родионова. – М. : Всероссийский НИИ экономики, труда и упр. в сел. хоз-ве (ВНИЭТУСХ), 2000. – 172 с.
33. Дженстер П. Анализ сильных и слабых сторон компании: определе-

ние стратегических возможностей / П. Дженстер, Д. Хасси ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2004. – 368 с.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013

References

1. Bondarenko, V., & Vaschuk, F. (2011). *Philosophy of integration*. Uzhgorod: ZakDEU (in Ukr.).
2. Skopenko, N. (2011). The theoretical justification for the integration of business entities. *Theoretical and Applied Problems of Economy*, 26, 187-195 (in Ukr.).
3. Zainullina, M. (2005). The nature and role of horizontal integration in the market economy. *Herald of TISBI*, 4, 18-24 (in Rus.).
4. Sterligova, A. (2005). The analysis of the meaning of «integration» in the context of management of organization. *Logistics and Supply Chain Management*, 6, 27-31 (in Rus.).
5. *Wikipedia Free Encyclopaedia* Retrieved from <http://uk.wikipedia.org/wiki/> (in Ukr.).
6. *Soviet Encyclopaedic Dictionary* (1986). Moscow: Soviet Encyclopaedia (in Rus.).
7. *Dictionary of Foreign Words* (1954). In I. Lokshina, & F. Petrova (Eds.). Moscow: State PH of National and Foreign Dictionaries (in Rus.).
8. Vynogray, E. (1989). *The general theory of organization and system-organizational approach*. Tomsk: Tomsk University Publishing (in Rus.).
9. Volkova, V., & Emelyanov, A. (2006). *Systems theory and systems analysis in the management of organizations*. Moscow: Finance and Statistics (in Rus.).
10. Akhmanova, O. (1966). *Glossary of linguistic terms*. Moscow: Hos. iz-vo nacionalnykh i inostrannykh slovary (in Rus.).
11. *Dictionary of foreign words*. Retrieved from <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=15894> (in Ukr.).
12. Golubova, G. (2012). *The role of pedagogical integration of technology in the educational process of university*. Retrieved October, 2012, from <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/> (in Ukr.).
13. Gorbatenko, V. (2004). *Political Encyclopaedic Dictionary*. Kyiv: Geneza (in Ukr.).
14. Ovcharenko, N. *The models of modern integration processes*. Retrieved from <http://www.xserver.ru/> (in Rus.).
15. Hubskey, E., Korableva, G., & Lutchenko, V. (1997). *Encyclopaedic Dictionary of Philosophy*. Moscow: Infra-M (in Rus.).
16. Woolfe, R., & Dryden, W. (1996). *The Nature of Counselling Psychology*. London: Sage.
17. Ilycheva, L., & Fedoseev, P. (1983). *Encyclopaedic Dictionary of Philosophy*. Moscow: Soviet Encyclopaedia (in Rus.).
18. Spencer, G. (1997). *Synthetic Philosophy: as presented by Howard Collins* (Trans. from English). Kyiv: Nika-Center (in Ukr.).
19. *The modern dictionary of foreign words* (1993). Moscow: Russian Language (in Rus.).
20. Porshneva, A., Kibanova, A., & Hunina, V. (2009). *Organization Management: Collegiate Dictionary*. Moscow: Infra-M (in Rus.).
21. Sorokina, A. (2008). Theoretical foundations of integration concepts and principles of its implementation. *Management in Russia and Abroad*, 2, 3-6 (in Rus.).
22. Stevenson, W. J. (2006). *Operations Management* (9th ed.). Rochester: Rochester Institute of Technology. Retrieved from <http://www.oed.com>
23. Surmin, Yu. (2003). *Systems theory and systems analysis*. Kyiv: MAUP (in Ukr.).
24. Gataulin, A. (1998). *Economic theory: definitions and terminology*. Moscow: Kolos (in Rus.).
25. Sheresheva, M. (2006). *Inter-firm networks*. Moscow: MSU, TEIS (in Rus.); Radding, A. (1998). *The push to integration*. InformationWeek, Manhasset, 671, 1A-8A
26. Johnson, J., Wood, D., & Vordlou, D. (2009). *Modern Logistics* (8th ed.). (Trans. from English). Moscow: Williams (in Rus.).
27. Williamson, O. (1996). *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, markets, «relational» contracting* (Trans. from English). St. Petersburg: Lenizdat (in Rus.).
28. Avanesov, G. *Integration as a form of hierarchical organization of associations*. Retrieved from http://grigri.socionet.ru/files/08-Ava_GM-3.PDF (in Rus.).
29. Thompson, A., & Strickland, J., (2008). *Strategic Management: Concepts and Situation Analysis* (12th ed.). (Trans. from English). Moscow: Williams (in Rus.).
30. Chorna, O. (2008). *Definitions of integration*. Retrieved from http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Emp/2008_20/ (in Ukr.).
31. Shcherbanin, Yu., Rozhkov, K., Rybalkin, V., & Fisher, G. (1999). *International Economic Relations. Integration*. Moscow: Yuniti (in Rus.).
32. Rodionova, O. (2000). *Integration in the area of agro-industrial production: trends, implementation mechanisms*. Moscow: VNIETUSKH (in Rus.).
33. Dzhenster, P., & Hussey, D. (2004). *Analysis of the strengths and weaknesses of the company: identifying strategic opportunities* (Trans. from English). Moscow: Williams (in Rus.).

Received 15.05.2013